**Szociológiai és Kommunikációtudományi**
**Doktori Iskola**

BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM

# TÉZISGYŰJTEMÉNY

**Adámi-Rózsa Zsanett**

## Örökbefogadási kommunikáció
## A családi kommunikációs klímák és az örökbefogadási belépési narratívák felépítése a nyílt örökbefogadó családokban Magyarországon

című Ph.D. értekezéséhez

**Témavezető:**

**Prof. Dr. Aczél Petra**

**Egyetemi tanár**

Budapest
2026

**Kommunikációtudományi Doktori Program**

# TÉZISGYŰJTEMÉNY

**Adámi-Rózsa Zsanett**

## Örökbefogadási kommunikáció
## A családi kommunikációs klímák és az örökbefogadási belépési narratívák felépítése a nyílt örökbefogadó családokban Magyarországon

**Témavezető:**

**Prof. Dr. Aczél Petra**

**Egyetemi tanár**

Budapest
2026

© Adámi-Rózsa Zsanett

**Tartalomjegyzék**

I. Kutatási előzmények és a téma indoklása ..... 1
II. A felhasznált módszerek ..... 3
III. Az értekezés eredményei ..... 6
IV. Főbb hivatkozások ..... 9
V. A témakörrel kapcsolatos saját publikációk ..... 11

# I. Kutatási előzmények és a téma indoklása

A család az egyik legmeghatározóbb társadalmi egység, amely nem csupán jogi, biológiai és politikai, hanem szimbolikus, kommunikációs és érzelmi alapon is konstruálódik. A 21. században a család fogalma folyamatosan átértékelődik: egyre több gyermek nő fel egyszülős, mozaik- vagy örökbefogadó családban. Az alternatív családstruktúrák társadalmi legitimitása és önreprezentációja az 1970-es évektől a strukturalista családfelfogás tranzakcionális felfogás felé fordulásával értékelődött át. E folyamatban kulcsszerepet játszik a kommunikáció: a családok identitása éppúgy létrejön a történetmesélés aktusai révén, mint jogi vagy biológiai kötelékek révén (Colaner, Halliwell & Guignon, 2014; Colaner & Soliz, 2017).

A család minden ember elsődleges szociális színtere, ezért a legtöbb gyermek számára a családi kommunikáció az elsődleges információforrás olyan összetett és érzelmileg telített témákról is, mint az örökbefogadás. A szülők döntik el, mikor és milyen formában beszélnek a témáról, és hogyan konstruálják meg azt a történetet, amelyen keresztül a gyermek megismeri saját származását (Brodzinsky, 2006; Wrobel et al., 2003; Adámi, 2023a). Az örökbefogadó családok történetei gyakran eltérő nézőpontokat képviselnek: az egyik családban a gyermek sorsfordító megérkezése kerül előtérbe, a másikban pedig az, hogy az örökbefogadás épp olyan legitim családforma, mint a vérségi alapú. A kommunikáció- és családkutatás ezeket a narratív konstrukciókat a családi kommunikációs minták és az identitásnarratívák fogalmaival írja le (Harrigan, 2010; Kranstuber & Koenig Kellas, 2011; Colaner & Soliz, 2017).

A disszertáció két elméleti pillérre épül. Az egyik a Koerner és Fitzpatrick (2002a, 2002b, 2006) által kidolgozott Családi Kommunikációs Minták Elmélete (a dolgozatban: CSKME; angolul Family Communication Patterns Theory), amely a családon belüli kommunikációt két alapdimenzió mentén írja le. A beszélgetésorientáció azt fejezi ki, mennyire ösztönzi a család a nyílt, kétirányú kommunikációt, a konformitásorientáció pedig azt, mennyire hangsúlyozza a család az egységet, a hierarchiát és a normakövetést. A két dimenzió kombinációja négy családi kommunikációs klímát ad: a *konszenzuális* (magas beszélgetés- és magas konformitásorientáció), a *pluralisztikus* (magas beszélgetés- és alacsony konformitásorientáció), a *protektív* (alacsony beszélgetés- és magas konformitásorientáció) és a *laissez-faire* (mindkét dimenzió alacsony) klímát. A modell örökbefogadó családokra való alkalmazása (Horstman, Colaner & Rittenour, 2016; Colaner & Kranstuber, 2010) újszerű megközelítés.

A másik pillér az örökbefogadási belépési narratíva (a dolgozatban: ÖBN; angolul Adoption Entrance Narrative), vagyis azok a szülői elbeszélések, amelyekben a szülők a gyermeknek elmesélik a családba érkezésének, származásának és örökbefogadásának történetét (Harrigan, 2010; Kranstuber & Koenig Kellas, 2011; Hays, Horstman, Colaner & Nelson, 2016). Az ÖBN nem egyszerű információközlés, hanem az örökbefogadott gyermek identitásképzésének és szocializációjának alapvető komponense. E két keretet a disszertáció a Wrobel, Kohler, Grotevant és McRoy (2003) által kidolgozott Családi Örökbefogadási Kommunikáció (CSÖK; Family Adoption Communication, FAC) modelljével, valamint Petronio (2002) kommunikációs magánélet-kezelési elméletével egészíti ki, és a tranzakcionális (kommunikációs) családfelfogásra (Galvin, 2006; Suter, Reyes & Ballard, 2011) helyezi.

A kutatás tárgyát a nyílt örökbefogadó családok adják. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény családjogi könyve szerint nyílt örökbefogadás az, amikor az örökbe fogadni szándékozó személy és a vér szerinti szülő ismeri egymást, és a vér szerinti szülő e meghatározott személy tekintetében járul hozzá gyermeke örökbefogadásához (Katonáné, 2018; Pozsik & Adámi-Rózsa, 2025). A téma közérdekű is: Magyarországon 2022 és 2025 között az engedélyezett örökbefogadások száma emelkedő tendenciát mutatott, 2025-ben 1416 gyermek került családba (Központi Statisztikai Hivatal, 2026). Az, hogy a szülők miként mesélnek a gyermek származásáról, közvetlen hatással van a gyermek identitására, kapcsolati biztonságára és önértékelésére (Colaner & Soliz, 2017).

A kutatási rés három ponton jelölhető ki. Először, a nemzetközi szakirodalom (Wrobel et al., 2003; Harrigan, 2010; Kranstuber & Koenig Kellas, 2011; Hays et al., 2016; Colaner & Soliz, 2017) túlnyomórészt az örökbefogadott gyermekek utólagos visszaemlékezéseire épül, miközben a szülők által aktívan konstruált belépési narratívák empirikus vizsgálata elmarad. Másodszor, a családi kommunikációs klíma és az ÖBN-ek felépítése közötti kapcsolatot korábban empirikusan nem vizsgálták, jóllehet mindkét keret a családi történetmesélés kulcstényezője. Harmadszor, hazai, magyar mintán készült empirikus kutatás e témában gyakorlatilag nem áll rendelkezésre. A kommunikációtudományi perspektíva az örökbefogadás-kutatásban a pszichológiai és szociológiai megközelítésekhez képest markánsan alulreprezentált (Adámi, 2023b; Adámi-Rózsa, 2025b), noha Brodzinsky (2006, 2011) már korán hangsúlyozta, hogy az örökbefogadó családok elsődleges kihívása éppen a kommunikáció: az örökbefogadás történetének megosztása a gyermekkel.

A disszertáció alapvető célkitűzése annak feltárása, hogyan épülnek fel az örökbefogadási belépési narratívák az örökbefogadó szülők elbeszéléseiben és miként kapcsolódnak ezek a családi kommunikációs klímához. A kutatás kiindulópontja, hogy az örökbefogadásról való beszéd nem pusztán információközlés, hanem kommunikációs folyamat és aktus, amelyet a család kommunikációs mintázatai (a nyitottság, a konformitás, a párbeszéd lehetősége vagy hiánya) mélyen befolyásolnak. A cél kettős: egyrészt elméleti keretet kínál az ÖBN-ek és a családi kommunikációs mintázatok összekapcsolásához, másrészt gyakorlati eszközként szolgálhat szülők, tanácsadók és szakemberek számára. A dolgozat központi tézise, hogy a strukturális nyíltság (a nyílt örökbefogadás jogi-kapcsolati kerete) nem azonos a narratív nyíltsággal, vagyis azzal, ahogyan a család ténylegesen elbeszéli és kommunikálja az örökbefogadás történetét.

Az empirikus vizsgálatot három kutatási kérdés vezérli:

> RQ1: Hogyan artikulálódnak a családi kommunikációs klímák a nyílt örökbefogadó családok diskurzusaiban (Koerner & Fitzpatrick, 2002a, 2002b, 2006)?
>
> RQ2: Milyen visszatérő mintázatok azonosíthatók az örökbefogadási belépési narratívákban a különböző klímáknál (Koerner & Fitzpatrick, 2002a, 2002b, 2006; Harrigan, 2010; Colaner & Kranstuber, 2010; Kranstuber & Koenig Kellas, 2011; Hays et al., 2016)?
>
> RQ3: Hogyan különbözik az anyák és apák narratív szerepe az örökbefogadásról folytatott kommunikációban, és miként szabályozzák a szülők a narratív hozzáférést a különböző családi kommunikációs klímákban (Colaner & Kranstuber, 2010; Harrigan, 2010; Kranstuber & Koenig Kellas, 2011; Colaner et al., 2014; Colaner & Soliz, 2017; Hays et al., 2016)?

Az első kérdés abból a feltételezésből építkezik, hogy a családok kommunikációs klímája meghatározza, hogy az örökbefogadásról folytatott kommunikáció miként, mikor és milyen formában jelenik meg a családi élet mindennapjaiban. A második kérdés arra irányul, hogy a különböző klímatípusokhoz tartozó családok hogyan strukturálják történeteiket, milyen témákat helyeznek előtérbe, és milyen érzelmi vagy stiláris elemekkel dolgoznak (Koenig Kellas & Trees, 2006). A harmadik kérdés alapját az a megfigyelés képezi, hogy a szülők eltérő kommunikációs szerepeket tölthetnek be a családon belül (Ritchie & Fitzpatrick, 1990; Schrodt, Witt & Messersmith, 2008; Fivush, Bohanek & Duke, 2008): az anyák jellemzően részletesebb,

érzelmileg gazdagabb narratívákat építenek, míg az apák gyakrabban strukturálják vagy keretezik a történeteket.

A kutatás tehát a családi kommunikáció, az örökbefogadási kommunikáció és a narratív történetmesélés metszéspontjában helyezkedik el és a korábban elszigetelt kutatási irányokat integrálja. A disszertáció újdonsága abban áll, hogy az elsők között vizsgálja empirikusan az ÖBN-ek felépítését a családi kommunikációs klíma dimenzióival összefüggésben, mégpedig a szülői, nem pedig az örökbefogadotti perspektívából, magyar mintán.

## II. A felhasznált módszerek

A kutatási kérdések megválaszolása érdekében nyílt örökbefogadó családok kommunikációs mintázatainak, valamint az általuk konstruált örökbefogadási belépési narratíváknak az elemzésére került sor. Mivel a kutatás valós társadalmi kontextusban zajló, komplex kommunikációs jelenségeket kíván megérteni, megközelítése alapvetően kvalitatív, induktív, tematikus szemléletű, egyszerre feltáró és leíró jellegű. A kvalitatív adatok mellett kiegészítő kvantitatív elemzés is történt, amelynek célja a családok kommunikációs klímáinak felmérése, valamint a kvalitatív eredmények rendszerezhetőségének és összehasonlíthatóságának biztosítása volt.

### Minta

A kutatás célcsoportját Magyarországon élő, nyílt úton örökbefogadó családok alkották. A bevont 15 család (30 szülő) mindegyikében legalább egy gyermek volt 7 és 14 év közötti életkorban. Ez az intervallum kiemelten releváns, mert az iskoláskorú gyermekek már értelmezni képesek a hozzájuk intézett narratívákat és képesek az önreflexióra, ugyanakkor 14. életévük betöltése előtt még nem indíthatnak hivatalos származáskutatást, amely radikálisan megváltoztathatná az örökbefogadási történet konstrukcióját. A családok kiválasztása célzott mintavétellel, részben hólabda-módszerrel történt: a Gólyahír Egyesület mellett működő Gólyahír Alapítvány 2024 augusztusától közzétette a kutatási felhívást. A bevonási kritériumok: (1) a család legalább egy gyermekét nyílt örökbefogadással fogadta örökbe, (2) a gyermek életkora 7 és 14 év közötti, (3) mindkét szülő vállalta az interjúban, a kérdőív kitöltésében és a történetírásban való részvételt. A minta nem reprezentálja a teljes magyarországi örökbefogadó populációt, de megfelel a kutatás feltáró, leíró jellegének és elméletalkotási szándékának.

## Adatgyűjtés

Az adatgyűjtés 2024 októbere és 2025 februárja között, többfázisú, kombinált modellben zajlott, három egymásra épülő adatforrással:

1) Felülvizsgált Családi Kommunikációs Minták Kérdőív (Revised Family Communication Patterns, RFCP; Ritchie & Fitzpatrick, 1990; Koerner & Fitzpatrick, 2002b). A 26 tételes kérdőív 15 tétele a beszélgetésorientációt, 11 tétele a konformitásorientációt méri ötfokú Likert-skálán. A szülők a kérdőívet a jelenlétemben, egyéni válaszlapon, de közösen töltötték ki. Az alskálaátlagok alapján a szülőket, majd a családokat a minta mediánja szerinti magas, illetve alacsony besorolással a négy klímatípus egyikébe soroltam. A kis mintaméret miatt a kérdőívet besoroló, tájékozódó eszközként alkalmaztam, nem pedig erős pszichometriai következtetések alapjaként.

2) Félig strukturált interjúk mindkét szülővel együtt, 60 és 150 perc közötti időtartamban, három család esetében személyesen, tizenkét családnál online (Microsoft Teams). Az interjúk a családi kommunikációs környezetet, a szülői szerepvállalásokat, a megküzdési stratégiákat és az örökbefogadási kommunikáció természetét tárta fel. A felvételeket az Alrite beszédfelismerő programmal írattam le, majd minden leiratot manuálisan ellenőriztem és induktív tartalomelemeztem.

3) Írásban rögzített örökbefogadási belépési narratívák. Az interjúk után az anyákat és az apákat külön-külön kértem fel, hogy egymással való egyeztetés nélkül, terjedelmi korlát nélkül írják le azt a történetet, ahogyan a gyermeküknek az interjúig elmesélték az örökbefogadását; a hangsúlyozni kívánt részeket félkövérrel vagy nagybetűvel jelölhették (Owen, 1984; Hays et al., 2016). Összesen 25 írásos narratíva (13 anyai és 12 apai szöveg, 13 családból) érkezett be, amelyeket több szempont szerint, induktív tartalomelemzéssel elemeztem.

## Adatelemzés

Az interjúk elemzése a reflexív induktív tematikus elemzés elvei szerint történt (Braun & Clarke, 2006, 2022). A kódolás megbízhatóságának biztosítása érdekében társkódolót vontam be (Neuendorf, 2017): három véletlenszerűen kiválasztott interjút egymástól függetlenül kódoltunk, majd összehasonlító megbeszélés során kialakítottuk a közös kódrendszert, amely alapján a további tizenkét család interjúját főkutatóként kódoltam Excel-alapú adattáblázatban. Az interjúk elemzése kilenc fő tematikus kódot eredményezett; a teljes mintában (N = 15) összesen 1804 kódolási egység került rögzítésre.

Az írásos ÖBN-ek kódolása ugyanezzel az eljárással zajlott: ugyanazt a három történetet a társkódolóval önállóan kódoltuk, majd a közösen kialakított kódrendszer alapján a fennmaradó 22 történetet főkutatóként elemeztem. A narratívák elemzése 8 tematikus kódra épült (köztük: a várakozási időszak, az otthonba érkezés és a kezdeti napok, rituálé, praktika, módszer, érzelmek a kommunikációban); a korpusz 420 elemzési egységet és 499 kódelőfordulást tartalmazott. Az elemzés a családszintű bináris jelenlét (x/n), a kódsűrűség és a feltáró összehasonlítási mutatókra épült, valamint diadikus elemzésre (12 szülőpár: mindkettő / csak anya / csak apa / egyik sem), amely lehetővé tette az anyai és apai narratívák összevetését a történetek hossza, tematikus gazdagsága, érzelmi telítettsége és szerkezete mentén.

Az elemzés a klímacsoportok összevetésére a konszenzuális és a pluralisztikus családokat használta; a mintában protektív vagy laissez-faire besorolású család nem volt. Két családban a szülők besorolása eltért (az egyikben az anya konszenzuális, az apa protektív, a másikban az anya konszenzuális, az apa pluralisztikus), ezeket a diszkordáns eseteket önálló, kontrasztív esetként elemeztem, mert az aggregált csoportba sorolás elmosná a két szülő orientációja közötti tényleges különbséget.

**Etikai megfontolások és kutatói reflexivitás**

A kutatás a Budapesti Corvinus Egyetem Kutatásetikai Bizottságának engedélyével (KRH-065-2025-REC-Zsanett-Adámi-Rózsa) zajlott. Minden résztvevőt írásban tájékoztattam a kutatás céljáról és menetéről, a szülők beleegyező nyilatkozatot írtak alá, az adatokat anonimizálva, jelszóval védett tároltam. Kutatói pozíciómat a módszertani reflexió részeként kezeltem: magam is örökbefogadott vagyok, ezért a kutatás fókuszába tudatosan kizárólag az örökbefogadó szülőket helyeztem. Ez a részleges érintettség kettős nézőpontot tett lehetővé: az empátiát és a kritikus távolságtartást, amelyeket a reflexív önmonitorozás és a társkódolóval történő rendszeres egyeztetés is támogattak.

**A módszertan korlátai**

A 15 családból álló, célzottan toborzott kényelmi minta korlátozza az általánosíthatóságot, a kutatás nem tért ki a gyermekek narratíváira és nem vizsgálta a narratívák longitudinális alakulását. A kérdőív közös kitöltése eltér a szokásos önálló kitöltéstől, így a mérés a közösen kialakított családi önértelmezést rögzíti. Az online adatfelvétel a nonverbális kommunikáció szűkössége miatt torzítást vihetett az interjúfolyamatba, az írásos ÖBN-ek pedig műfajilag heterogének voltak (egyesek naplószerűek vagy a kutatóhoz címzett reflexív szövegek lettek). A kódolás, bár társkódolóval egyeztetett, nem mentes a kutatói szubjektivitástól.

## III. Az értekezés eredményei

A disszertáció eredményei a három kutatási kérdés mentén, pontokba szedve, a következőképpen foglalhatók össze.

### 1. A nyílt örökbefogadás nem írja felül a családi kommunikációs klímákat, hanem stressztesztként működteti azokat (RQ1)

A szakirodalomban gyakran implicit módon jelen van az a feltételezés, hogy a nyílt örökbefogadás mint intézményes és jogi keret szükségszerűen együtt jár a családon belüli kommunikációs nyitottság növekedésével (Brodzinsky, 2006; Colaner et al., 2014). Az eredmények ezzel szemben azt mutatták, hogy a nyílt örökbefogadás nem hoz létre egy új, egységesen „nyitott" kommunikációs klímát, amely felváltaná a korábbi mintázatokat. A mintában 8 pluralisztikus, 5 konszenzuális és 2 szülői szinten diszkordáns család volt azonosítható; a nyílt örökbefogadás olyan sajátos helyzetként jelent meg, amely a klímák szervezőelemeit (a beszélgetés- és konformitásorientációt) éppen az általa generált témák (információkontroll, kapcsolati határok, autonómia, identitás, a származástörténethez való hozzáférés) mentén tette különösen láthatóvá. Ez összhangban áll a CSÖK-modell azon tételével, hogy a nyílt örökbefogadás elsősorban kommunikációs lehetőségeket teremt, amelyekkel a családok eltérően élnek (Wrobel et al., 2003; Kranstuber & Koenig Kellas, 2011; Hays et al., 2016). A nyíltság tehát sokkal inkább kommunikációs lehetőségstruktúra, mint kommunikációs állapot.

### 2. A strukturális nyíltság nem azonos a narratív nyíltsággal

A dolgozat központi, átfogó empirikus tétele, hogy a jogi értelemben vett nyíltság nem garantálja a narratív nyíltságot. A vizsgált családokban az örökbefogadással kapcsolatos információk narratív hozzáférhetősége nem következett automatikusan a nyílt örökbefogadásból, hanem a szülői értelmezés, a családi kommunikációs klíma és a narratív szerepek együttes szabályozása alatt állt. Ezt empirikusan az is alátámasztja, hogy a kérdőív alapján konszenzuális klímába tartozó két családból nem érkezett belépési narratíva, mert a szülők elmondásuk szerint nem beszélnek a gyermekkel az örökbefogadásról. Az ÖBN hiánya tehát azt jelzi, hogy a CSÖK kommunikációs lehetőséget teremt, a családi kommunikációs klíma pedig kommunikációs közeget biztosít; az ÖBN azonban csak akkor jön létre, ha a család az örökbefogadást narratív formában is értelmezni és közvetíteni kívánja. A CSÖK–CSKM–ÖBN kapcsolat nem lineáris.

**3. Az ÖBN-ek tematikus szerveződése eltérő tendenciákat mutat a klímák között, de egyik klíma sem eredményez egységes narratív mintázatot (RQ2)**

A pluralisztikus és konszenzuális klímák között a vizsgált korpuszban eltérő tematikus szerveződési tendenciák jelentek meg, például a dialogikusság, az időbeli kiterjedtség és a témadiverzitás tekintetében. A pluralisztikus családokban gyakrabban jelent meg a kommunikáció reflektált, kontextusérzékeny és gyermekközpontú szervezése, amelyben a gyermek érdeklődése, kérdései és érzelmi állapota határozták meg a történet előhívását; itt a kihívás nem a beszéd tilalma, hanem a beszéd jó megkonstruálása köré szerveződött. A konszenzuális családokban a kommunikáció strukturáltabb ritmusban, a „megfelelő időzítés" és az „életkori megfelelőség" elve mentén, a gyermek kérdéseire adott válaszokra épülő módon zajlott. Ugyanakkor egyik klímatípus sem eredményezett egységes, tipikus ÖBN-mintázatot: mindkettőben előfordultak bővülő, dialógikus, illetve korlátozottabb, sűrített történetek. A nyolc tematikus kódból hat mindkét klímacsoport minden családjában megjelent (pluralisztikus 7/7, konszenzuális 4/4), a legnagyobb leíró eltérés a gyermek kérdéseire adott válaszok kódjánál mutatkozott (pluralisztikus 6/7, konszenzuális 2/4). A narratív részletesség, az érzelmi artikuláció és az ismételhetőség ezért nem vezethetők le automatikusan sem a nyílt örökbefogadás tényéből, sem a klímatípusból (Harrigan, 2010; Colaner & Soliz, 2017). Az eredmény árnyalja az „openness = jó kommunikáció" típusú lineáris modelleket (Brodzinsky, 2006, 2011; Colaner & Kranstuber, 2010) és a narratív hozzáférést változó, tárgyalható, olykor korlátozott erőforrásként értelmezi.

**4. Következetes anya–apa aszimmetria: narratív hordozó és narratív kísérő szerep (RQ3)**

Az anyai (N = 13) és apai (N = 12) narratívák diadikus összevetése következetes aszimmetriát mutatott. Az anyai szövegek rendszerint hosszabbak voltak, több tematikus elemet és explicit érzelmi megjelölést tartalmaztak, gyakrabban indultak érzelmi és kapcsolati kiindulópontból, valamint gyakrabban hordozták a történet folytonosságát és a gyermeknek szánt magyarázatokat is, ezt a szerepet a disszertáció narratív hordozóként írja le. Az apai szövegek többnyire rövidebbek, epizodikusabbak és eseményközpontúbbak voltak, az érzelmek bennük implicit módon, cselekvésbe ágyazva vagy humorral jelentek meg; ezt a dolgozat narratív kísérő szerepként értelmezi. A csak az egyik szülőnél megjelenő témák túlnyomórészt az anyai szövegekben fordultak elő, ami családon belüli narratív munkamegosztásra utal (Fivush et al., 2008). A különbség azonban nem értelmezhető a szülő neme önálló oksági hatásaként, mert összefügg a szövegek terjedelmével, műfajával, címzettjével, valamint a szülők kommunikációs szerepével.

**5. Az anyai narratív jelenlét eltérő szerepminőségként működik: narratív kapuőr és narratív facilitátor**

A kutatás egyik legfontosabb eredménye, hogy az anyai narratív jelenlét a különböző klímákban eltérő szerepminőséget ölt. A konszenzuális klímákban az anyák több esetben narratív kapuőrként jelentek meg: a beszélgetésorientáció és a folyamatos jelenlét nem jelentették a narratív jogosultság egyenlő megoszlását, mert az információ mélysége és időzítése hierarchikusan szabályozott maradt. A pluralisztikus működésekben az anyák gyakrabban narratív facilitátorokká váltak, akik aktívan kezdeményeztek, eszközöket mozgósítottak és a gyermek kérdéseire reagálva bővítették a narratívát. A két fogalom saját fogalomalkotás: a mintában rekonstruált interpretatív szereptípusok nem minden örökbefogadó anyára általánosítható nemi szerepek. Az eredmény rávilágít arra, hogy az „anya mint fő narrátor" szerep önmagában nem hordoz nyitottságot: a narratív hozzáférés szabályozása (kapuőrség vagy facilitáció) önálló dimenzióként kezelhető, amely nem olvad bele automatikusan a beszélgetésorientáció fogalmába (Petronio, 2002; Koerner & Fitzpatrick, 2006).

**6. Elméletfinomító és középszintű modellalkotó hozzájárulás**

A disszertáció integratív értelmezési keretet dolgozott ki, amely a nyílt örökbefogadást tartós kommunikációs kontextusként, kontextuális aktivátorként értelmezi: olyan helyzetként, amely aktiválja és felerősíti a családi kommunikációs klímák és a szülői narratív szerepek alaplogikáit, anélkül, hogy önmagában meghatározná azok irányát vagy minőségét. Ez a keret a CSKME és a CSÖK-modell empirikus finomításához járul hozzá és a családi örökbefogadási narratíva kommunikációs modelljében összegződik. Az örökbefogadási belépési narratíva ebben a felfogásban nem lezárt történet, hanem dinamikus, szerepfüggő és visszacsatolások révén formálódó családi kommunikációs gyakorlat, amelyet a szülői szerepértelmezések, a gyermek kezdeményezései (vagy azok hiánya) és a családi kommunikáció dinamikája együttesen alakít. Az eredmény a hazai szakirodalomban az elsők között köti empirikusan össze az ÖBN felépítését a családi kommunikációs klíma elméleti keretével.

**7. Gyakorlati alkalmazhatóság**

Az eredmények közvetlenül hasznosíthatók a nyílt örökbefogadó családok kommunikációs támogatásában: az örökbefogadásra felkészítő és utókövető programokban, a védőnői hálózat és a pedagógusképzés kommunikációs tananyagában, valamint a segítő hivatásokban dolgozók (családsegítők, pszichológusok, pedagógusok) számára, hogy az örökbefogadásról szóló

családi kommunikációt ne normatív elvárásként, hanem a családi klímához és a gyermek életkorához igazodó, támogatható folyamatként kezeljék (Adámi-Rózsa, 2024). Az empirikus eredményekre építve kifejlesztésre került a 7–14 éves korosztály számára készült, „Rólad. Róluk. Rólunk." című kommunikációtámogató kártyajáték, amelynek prototípusát a résztvevő családok megkapták; visszajelzéseik szerint a játék elősegítette az érzelmek verbalizálását és a narratívák bővülését, valamint csökkentette az örökbefogadással kapcsolatos beszélgetések feszültségét. Ez megerősíti a disszertáció azon megállapítását, hogy az örökbefogadásról való nyílt kommunikáció nem egyszeri esemény, hanem fenntartandó narratív gyakorlat.

### 8. További kutatási irányok

A kutatás folytatásaként indokolt egy nagyobb elemszámú, vegyes módszertanú vizsgálat, amelyben a protektív és laissez-faire klímák is megjelennek, a kultúraközi összehasonlítás, mivel a nyíltság jogi és kulturális jelentése országonként eltér, a longitudinális megközelítés, amely az ÖBN serdülő- és fiatal felnőttkori átalakulását követi, a gyermekek perspektívájának életkornak megfelelő módszerekkel történő bevonása, a kommunikációtámogató eszközök hatásvizsgálata, valamint a nyílt örökbefogadás mint kommunikációs aktivátor értelmezésének kiterjesztése más, identitással és eredettörténettel kapcsolatos családi helyzetekre (mozaikcsaládok, donor-asszisztált reprodukció, migrációs családtörténetek).

## IV. Főbb hivatkozások


Adámi, Z. (2023a). A kommunikáció jelentősége az örökbefogadási folyamatban és örökbefogadó családokban. *Kapocs, 6*(2–3), 112–120. DOI: 10.63582/KAPOCS.2023.2-3.11

Adámi, Z. (2023b). Örökbefogadási kommunikáció egyedisége, elméleti áttekintése. *Jel-Kép: Kommunikáció, Közvélemény, Média*, (1), 1–13. DOI: 10.20520/JEL-KEP.2023.1.1

Adámi-Rózsa, Z. (2024). Beszéljünk róla! Az örökbefogadó szülők és a pedagógusok kommunikációs képzésének jelentősége Magyarországon. *Új Pedagógiai Szemle, 74*(7–8), 14–36.

Adámi-Rózsa, Z. (2025b). Az okoseszközök használatának hatása a családi kommunikációra. *Kapocs, 8*(3–4), 192–200. DOI: 10.63582/KAPOCS.2025.3-4.14

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology, 3*(2), 77–101. DOI: 10.1191/1478088706qp063oa

Braun, V., & Clarke, V. (2022). Conceptual and design thinking for thematic analysis. *Qualitative Psychology, 9*(1), 3–26. DOI: 10.1037/qup0000196

Brodzinsky, D. (2006). Family structural openness and communication openness as predictors in the adjustment of adopted children. *Adoption Quarterly, 9*(4), 1–18. DOI: 10.1300/J145v09n04_01

Brodzinsky, D. M. (2011). Children's understanding of adoption: Developmental and clinical implications. *Professional Psychology: Research and Practice, 42*(2), 200–207. DOI: 10.1037/a0022415

Colaner, C. W., & Kranstuber, H. (2010). "Forever kind of wondering": Communicatively managing uncertainty in adoptive families. *Journal of Family Communication, 10*(4), 236–255. DOI: 10.1080/15267431003682435

Colaner, C. W., Halliwell, D., & Guignon, P. (2014). "What do you say to your mother when your mother's standing beside you?" Birth and adoptive family contributions to adoptive identity via relational identity and relational–relational identity gaps. *Communication Monographs, 81*(4), 469–494. DOI: 10.1080/03637751.2014.955808

Colaner, C. W., & Soliz, J. (2017). A communication-based approach to adoptive identity: Theoretical and empirical support. *Communication Research, 44*(5), 611–637. DOI: 10.1177/0093650215577860

Fivush, R., Bohanek, J. G., & Duke, M. (2008). The intergenerational self: Subjective perspective and family history. In F. Sani (Ed.), *Self continuity: Individual and collective perspectives*. Psychology Press.

Galvin, K. M. (2006). Diversity's impact on defining the family: Discourse-dependence and identity. In L. Turner & R. West (Eds.), *The Family Communication Sourcebook* (pp. 3–20). SAGE. DOI: 10.4135/9781452233024.n1

Harrigan, M. M. (2010). Exploring the narrative process: An analysis of the adoption stories mothers tell their internationally adopted children. *Journal of Family Communication, 10*(1), 24–39. DOI: 10.1080/15267430903385875

Hays, A. H., Horstman, H. K., Colaner, C. W., & Nelson, L. R. (2016). "She chose us to be your parents": Exploring the content and process of adoption entrance narratives told in families formed through open adoption. *Journal of Social and Personal Relationships, 33*(7), 917–937. DOI: 10.1177/0265407515611494

Horstman, H. K., Colaner, C. W., & Rittenour, C. E. (2016). Contributing factors of adult adoptees' identity work and self-esteem: Family communication patterns and adoption-specific communication. *Journal of Family Communication, 16*(3), 263–276. DOI: 10.1080/15267431.2016.1181069

Katonáné Pehr, E. (2018). Örökbefogadás. In A. Jakab & B. Fekete (Szerk.), *Internetes jogtudományi enciklopédia: Családjog rovat* (o. 74–76). http://ijoten.hu/szocikk/orokbefogadas

Koenig Kellas, J., & Trees, A. R. (2006). Finding meaning in difficult family experiences: Sense-making and interaction processes during joint family storytelling. *Journal of Family Communication, 6*(1), 49–76. DOI: 10.1207/s15327698jfc0601_4

Koerner, A. F., & Fitzpatrick, M. A. (2002a). Understanding family communication patterns and family functioning: The roles of conversation orientation and conformity orientation. *Communication Yearbook, 26*(1), 36–68. DOI: 10.1207/s15567419cy2601_2

Koerner, A. F., & Fitzpatrick, M. A. (2002b). Toward a theory of family communication. *Communication Theory, 12*(1), 70–91. DOI: 10.1111/j.1468-2885.2002.tb00260.x

Koerner, A. F., & Fitzpatrick, M. A. (2006). Family communication patterns theory: A social cognitive approach. In D. Braithwaite & L. Baxter (Eds.), *Engaging Theories in Family Communication: Multiple Perspectives* (pp. 50–65). SAGE. DOI: 10.4135/9781452204420.n4

Központi Statisztikai Hivatal (2026). *Örökbefogadások, örökbefogadható gyermekek és örökbefogadók* (STADAT 25.1.1.17.). https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0014.html

Kranstuber, H., & Koenig Kellas, J. (2011). "Instead of growing under her heart, I grew in it": The relationship between adoption entrance narratives and adoptees' self-concept. *Communication Quarterly, 59*(2), 179–199. DOI: 10.1080/01463373.2011.563440

Neuendorf, K. A. (2017). *The content analysis guidebook*. SAGE. DOI: 10.4135/9781071802878

Owen, W. F. (1984). Interpretive themes in relational communication. *Quarterly Journal of Speech, 70*(3), 274–287. DOI: 10.1080/00335638409383697

Petronio, S. (2002). *Boundaries of privacy: Dialectics of disclosure*. State University of New York Press.

Pozsik, F., & Adámi-Rózsa, Z. (2025). Családi örökbefogadási kommunikáció hatása a gyermek származáskutatására. *Jel-Kép: Kommunikáció, Közvélemény, Média, 2025*(3), 62–81. DOI: 10.20520/JEL-KEP.2025.3.63

Ritchie, L. D., & Fitzpatrick, M. A. (1990). Family communication patterns: Measuring intrapersonal perceptions of interpersonal relationships. *Communication Research, 17*(4), 523–544. DOI: 10.1177/009365090017004007

Schrodt, P., Witt, P. L., & Messersmith, A. S. (2008). A meta-analytical review of family communication patterns and their associations with information processing, behavioral, and psychosocial outcomes. *Communication Monographs, 75*(3), 248–269. DOI: 10.1080/03637750802256318

Suter, E. A., Reyes, K. L., & Ballard, R. L. (2011). Parental management of adoptive identities during challenging encounters: Adoptive parents as 'protectors' and 'educators'. *Journal of Social and Personal Relationships, 28*(2), 242–261. DOI: 10.1177/0265407510384419

Wrobel, G. M., Kohler, J. K., Grotevant, H. D., & McRoy, R. G. (2003). The Family Adoption Communication (FAC) model: Identifying pathways of adoption-related communication. *Adoption Quarterly, 7*(2), 53–84. DOI: 10.1300/J145v07n02_04

## V. A témakörrel kapcsolatos saját publikációk

### Folyóiratcikkek

Adámi, Z. (2023a). A kommunikáció jelentősége az örökbefogadási folyamatban és örökbefogadó családokban. *Kapocs, 6*(2–3), 112–120. DOI: 10.63582/KAPOCS.2023.2-3.11

Adámi, Z. (2023b). Örökbefogadási kommunikáció egyedisége, elméleti áttekintése. *Jel-Kép: Kommunikáció, Közvélemény, Média*, (1), 1–13. DOI: 10.20520/JEL-KEP.2023.1.1

Adámi-Rózsa, Z. (2024). Beszéljünk róla! Az örökbefogadó szülők és a pedagógusok kommunikációs képzésének jelentősége Magyarországon. *Új Pedagógiai Szemle, 74*(7–8), 14–36.

Adámi-Rózsa, Z. (2025a). The Dynamics of Adoption: Theoretical Perspectives and Practical Insights from the Routledge Handbook of Adoption. *Filológia.hu, 16*(1–2), 28–45. DOI: 10.59648/filologia.2025.1-2.2

Adámi-Rózsa, Z. (2025b). A családi kommunikáció és történetmesélés hatása a gyermek beszédfejlődésére. *Jel-Kép: Kommunikáció, Közvélemény, Média, 2025*(3), 48–66. DOI: 10.20520/JEL-KEP.2025.3.49

Pozsik, F., & Adámi-Rózsa, Z. (2025). Családi örökbefogadási kommunikáció hatása a gyermek származáskutatására. *Jel-Kép: Kommunikáció, Közvélemény, Média, 2025*(3), 62–81. DOI: 10.20520/JEL-KEP.2025.3.63

**Konferenciaközlemények**

Adámi-Rózsa, Z. (2024). Örökbefogadó családok kommunikációs nevelése Magyarországon. In E. Juhász & I. Gyányi (Szerk.), *Az oktatás időszerű narratívumai: Absztraktkötet. Hungarian Conference on Educational Research HuCER 2024* (o. 10–11). Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete.

Adámi-Rózsa, Z. (2024). Mapping Adoption Discourse: Systematic Literature Review. In P. Hajdú (Szerk.), *XXVII. Tavaszi Szél Konferencia 2024: Absztrakt kötet* (o. 295). Doktoranduszok Országos Szövetsége.